

Lumiryöppykalligrafiataiteen ja vatsakilpikirjoituksia

Matkalla merkkien maassa

Teksti ja kuvat: Tuula Velling

Matka Kiinalaisen nykykalligrafiataiteen festivaalille Hangzhoun alkoi 10.4.2015 Joel Toivolan säätiön apurahan tukemana.

Sumuinen Shanghai Pudong lentokenttä on tullut tutuksi. Suorat lennot Helsingistä Shanghaihin alkoivat samana syksynä (2003) kuin maisteriopintoni Kiinan taideakatemiassa Hangzhoussa. Edeltävinä vuosina, kun opiskelin kiinan kieltä Nanjingissa ja kalligrafia- ja sinettitaidetta Hangzhoussa, matkat Helsingistä olivat mutkaisempia. Erään kerran tullessani Suomesta Pudongin lentokenttävirtilä seisahdus kohdalleni toista kertaa, että taaska sinä olet täällä.

Seuraavana aamuna kiirehdin Hangzhouhun, joka on yksi Kiinan vauraimmista ja kehittyneimmistä kaupungeista (n. 8 milj. as.). Majoituin vuokrahuoneistooni Kiinan taideakatemian ja Kiinan kauneimman järven Xihun läheisyyteen. Kuin olisin palannut paratiisiin. Kaupungin ydinkeskustaa ympäröivät utuiset vuoret ja kahisevat bambumetsiköt, Longjingin rinteillä kasvaa Kiinan kuuluisin vihreä tee ja laajoissa puistoissa kukkoo kiinalainen puutarhataide. Viehkeittehuoneet, modernit kahvilat ja ostoskadut täyttyvät iltaisin matkailijoista. Inspiroiva Hangzhou, muinainen Lin'an, on aina ollut myös runoilijoiden ja taiteilijoiden kaupunki.

Matkani ensisijainen tarkoitus oli osallistua kansainväliseen Kiinalaisen nykykalligrafiataiteen festivaaliin, joka koostui neljästä näyttelystä: *Writing/Non-writing 2015* -nykykalligrafiataide, *Document* -nykykalligrafia 30-vuotta, *Kesäkuinen Xihu* -perinteinen kalligrafiataide ja *Writing/Non-writing Wang Dongling* -kaaoskirjoitus. Lisäksi näyttelyihin liittyi kolme paneelikeskustelua. Tavoitteenani oli myös hankkia mahdollisimman paljon tutkimusaineistoa, vieraila Wang Donglingin kotiseudulla Rudongissa ja tehdä haastatteluja Pekingissä, Shanghaissa ja Hangzhoussa. Halusin täydentää tietojani myös kiinan kielen kirjoitusmerkkien historiasta ja selvittää kalligrafian visuaalisia muutoksia ja nykytaiteen diskurssia viimeisen viiden vuoden ajalta.

Festivaalin järjestelytoimikunta kokoontui jättikokoisessa nykytaiteen galleria Sanshangissa. Toimikuntaan kuului Kiinan taideakatemian professoreita, pääasiassa Kiinalaisen nykykalligrafian tutkimuskeskuksen jäseniä ja muutama opiskelija. Minä olin ainoa ulkomaalainen. Tehtäväni oli ideoida festivaalin visuaalista ilmettä ja toimia muissakin tehtävissä avustajana. Olin varovainen mielipiteissäni, sillä muistin opettajani Wangin monet julkiset arvostelut opiskeluaikojilta. Erään kerran hän kritisoi minua kovaan

ääneen siitä, että esitän liikaa uusia ideoita, enkä ole koskaan samaa mieltä vaan aina vastaan. Opin vähitellen olemaan samaa mieltä. Lopulta panokseni jäi melko vähäiseksi, sillä konseptini oli hyvin toisenlainen kuin mitä toteutettiin. Toimikunta harkitsi kuitenkin hetken aikaa voisinko suunnitella katalogit, kirjat, julisteet ja kutsut, mutta luopui ideasta ulkomaalaisuuteni perusteella. Taideakatemian graafisia muotoilijoita ei myöskään haluttu hyödyntää. Nopeasti etenevä festivaalin valmisteluprosessi avasi näennäisen demokraattisia käytäntöjä.

Toukokuun alussa, ennen näyttelyjen avajaisia järjestelin jatkoviisumia. Tarkoitukseni oli työskennellä Kiinassa noin kolme kuukautta, mutta Kiinan uusi ulkomaalaispolitiikka kosketti minuakin, eikä minulle Suomessa myönnetty pidempää kuin yhden kuukauden viisumi. Luotin kuitenkin Kiinan taideakatemian rehtorinkanslian ratkaisevan viisumiongelmani. Saatuani tiedon Turun yliopistosäätiön tutkija-apurahasta kirjepostilla Hangzhouhun, päätin hakea kuuden kuukauden jatkoviisumia. Yllättäen viisumin hakuprosessi ei edennytkään odotetusti. Olin unohtanut rekisteröityä poliisilaitoksella määräajan kuluessa, ja aika oli ylittynyt jo kolme viikkoa. Arvelin ongelman korjaantuvan anteeksipyyntöllä, sillä Hangzhoun rekisteriviranomainen tuntee minut pitkältä ajalta. Seurustelin huolettomasti virkailijan kanssa, kun poliisilaitoksen uumenista eteeni vyöryi naispoliisi, jonka kasvojen uhkaavaa ilmettä en voi sanoin kuvailla. Olin varma, että rikkeestäni seuraisi maasta poistaminen ja sakotus, kuten eräälle opiskelijatoverilleni kävi. Mutta riittävällä kiinan kielen taidolla ja muilla ominaisuuksilla, joita olen oppinut monimutkaisessa kiinalaisessa yhteiskunnassa, selvisin tilanteesta kiitettävästi. Jälkeenpäin voin kuvailla poliisilaitoksen virkailijoita erittäin miellyttäviksi. Saatuani viisumin aloin suunnitella matkaohjelmani toteuttamista. Päätin osallistua Kiinan taideakatemiassa kalligrafiataiteen tohtorien väitöstilaisuuteen ja tutustua myös muiden valmistuvien näyttelyihin.

Hangzhoun kevät oli kauneimmillaan, kun Kiinan taideakatemian taidemuseossa 8.5. klo 8.30 pidettiin Kiinalaisen nykykalligrafiataiteen festivaalin *Writing/Non-writing 2015* -avajaisseremonia. Päänäyttelyyn osallistui 216 teosta, joista Manner-Kiinan ulkopuolisia 27. Näyttely koostui maalauksista, videoista, installaatioista, veistoksista, valokuvista, kalligrafia- ja muista teoksista. Avajaispäivänä pidettiin myös paneelikeskustelu, jonka teemana oli nykykalligrafiataiteen asema ja konteksti. Paneelia johti Zhu Qingsheng Pekingin yliopistosta ja Cao Yiqiang Kiinan taideakatemiasta. Keskusteluun osallistui kiinalaisen kulttuurin tutkijoita ja kalligrafiataiteilijoita ympäri maailmaa. Iltapäivällä klo 17:30 avautui *Writing/Non-writing Wang Dongling* -näyttely, jossa Wang esitteli uusinta kalligraafiaansa. Seuraavana päivänä pidettiin paneelikeskustelu teemana Wang Donglingin kaaoskirjoitus ja vartalokalligrafia.

Olin poikennut edellisellä viikolla kellaritiloissa sijaitsevassa viileässä Sanshang galleriassa, juuri kun Wang oli lopettanut työskentelynsä. Jalostuneet siveltimen jäljet, vielä

kosteilla xuan-papereilla, tihkuivat elinvoimaa. Muste tuoksui. Toisessa huoneessa tuoreet viivarykelmät lepäsivät huopien päällä, sivummalla siveltimet odottivat pesijää. Kiinnostuin viivarykelmien kielellisestä sisällöstä. Selailin kirjoja. Joidenkin teosten aiheiksi selvisi buddhalainen filosofia. Huoneita jakavalle seinälle oli nostettu suurikokoinen kaaoskirjoitus (220 cm x 1000 cm) sisältönä *Tuhannen merkin essee*. Teos toi mieleen Xihun kuivuneet lootukset varsineen veden pinnalle toistuneena. Kolmannessa huoneessa assistentti viimeisteli moniosaista, metallilevyjen päälle nostettua teosta. Läpinäkyvällä materiaalilla valkoiset, monenmuotoiset viivat ryöppysivät kuin lumisade jäätyneen järven yllä. Lumouksesta selvittyäni pohdin mielessäni Wang Donglingin alati muuntuvaa kalligrafiataidetta. Ensimmäisessä Wangin yksityisnäyttelyssä Kiinan kansallisessa taidemuseossa vuonna 1987 oli esillä normaalikirjoituksella toteutettu jättikokoinen, selkeälukuinen kalligrafia aiheenaan buddhalainen *Sydänsutra*. Myös lumiryöppykalligrafian sisältönä oli *Sydänsutra* mutta ei kuitenkaan enää luettavissa. Muissa huoneissa riippui valokuvia, joissa länsimaalaisten naisvartaloiden muotoja Wang oli siveltänyt herkällä otteellaan. Lisäksi esillä oli kiinnostavaa, pimiössä näkemättä kirjoitettua kalligrafiaa hopeagelatiinivedoksina.

Tutkimukseni kannalta Kiinalaisen nykykalligrafiataiteen festivaali, siihen liittyvät näyttelyt ja kolme keskustelupaneelia sattuivat juuri oikeaan ajankohtaan. Nykykalligrafiataiteen dokumentteja vuosilta 1985–2015 esittelevä näyttely ja tietoteos *Writing/Non-Writing Document* hyödyttivät erityisesti, sillä tutkimukseni ajoittuu juuri noihin vuosiin, eikä vastaavaa aihetta kokoavaa teosta ole aikaisemmin julkaistu. Teoksessa esiteltiin myös kalligrafiakurssiani Lahden muotoiluinstituutissa sekä opiskeluaikaista kalligrafiaani Kiinalaisen nykykalligrafian tutkimuskeskuksen yhteydessä. Päänäyttelystä julkaistiin laaja näyttelykatalogi *Writing/Non-Writing 2015 Collection*. Lisäksi tutkimuskohteeni Wang Dongling esitteli kehittelemänsä kaaoskirjoituksen. Vuoden aikana Wang on kirjoittanut kaaostyyllillään teoksia Saksassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Englannissa, Uudessa-Seelannissa, Dubaissa ja Kiinassa. Paneelikeskustelut koottiin kirjaksi. Vieraat majoittuivat ilmaiseksi viehättävässä vuoristohotellissa.

Ensimmäisen matkani Henanin maakuntaan toteutui 10.–14.6. 2015. Henanin läpi virtaavan Keltaisenjoen laaksoissa Kiinan sivilisaatio on saanut alkunsa. Maakunnan pääkaupungissa Zhengzhoussa (asutusta 1500 eaa.) sijaitsee Henanin museo, Kiinan vanhin historiallinen museo. Olin odottanut matkaa Henanin museoihin jo vuosien ajan, joten jännitin melkoisesti lentokoneen laskeutuessa Zhengzhoun uudelle lentokentälle. Keltainen hiekkapöly otti minut ja ystäväni Zhu Chunhangin (jatko-opiskelija, The Chinese University of Hong Kong) vastaan pehmeästi. Monia vuosia aikaisemmin olin ohittanut Zhengzhoun matkalla muinaiseen pääkaupunkiin Luoyangiin, jonka lähistöllä sijaitsevissa Longmenin luolissa minulla oli ainutlaatuinen tilaisuus tutkia Pohjoisen Wei-dynastian (386–534 jaa.) aikana kaiverrettuja *Longmen ershi pin* -kirjoituksia.

Siirryimme suoraan lentokentältä Henanin museoon. Tarkastelimme Xia, Shang ja Zhou (2070–254 eaa.) dynastioiden keramiikka-, jade- ja pronssiesineistöjä. Neoliittisen aikakauden (Erlitou, Banpo) keramiikkaruukuissa säilyneitä viivakonstruktioita pidetään kielen kirjoitusmerkkeinä. Ilokseni esillä oli monia kiinalaisen kalligrafian merkittävimpiä rullia ja kivipaaseja. Esimerkiksi *Yuan An* muistokivi (92 jaa.), jonka pieni sinetikirjoitus on suosittu jäljittelytyyli, ja Wang Duon kalligrafiarulla *Syyspäivä Länsivuorella* (1648 jaa.). Wang Duon kursiiviruohotyylä inspiroi useimpia kalligrafiataiteilijoita. Käytimme kaksi päivää Henanin museossa.

Myöhään iltapäivällä veneilimme Keltaisella joella. Samea virta eteni tyynesti, tuuli lennätteli hiekkaa, vastapäistä rantaa ei näkynyt. Joen ylittävä silta häpyi horisontissa keltaiseen utuun. Illalla nousimme junaan huippumodernilla rautatieasemalla ja matkasimme läpi viljavien tasankojen Keltaisenjoen pohjoispuolelle Anyangiin. Pienessä maaseutukaupungissa (5 milj. as.) asuminen ja muut palvelut olivat erittäin edullisia ja asukkaat poikkeuksellisen ystävällisiä.

Lähellä Ayangin keskustaa Xiaotunissa sijaitsee Yin Xu (Yin rauniot), muinaisen Shang-dynastian (1300–1100 eaa.) keisarien palatsi- ja hauta-alueet sekä oraakkeli- ja kilpikonnan löytöpaikka. Yin oli Shang-dynastian viimeinen pääkaupunki. Taivas oli yllättäen sininen, kun siirryimme arkeologiselle kaivauksille. Hoviväen ja siihen kuuluvien eläinten hautoja, sotavaunuja ja muuta aikakauden esineistöä oli esillä laajalla alueella, missä sijaitsee myös moderni Yin Xun museo. Ennustukseen käytetyt Yin Xun oraakkeli- ja kilpikonnan löydetyt kiinan kielen kirjoitukset. Kirjoitusmerkit on kaiverrettu eläinten luihin, pääasiassa kilpikonnan vatsakilpiin mutta myös ihmisen otsaluihin. Yin Xussa on löydetty noin 150 000 oraakkeli- ja kilpikonnan löydettä. Kaiverrukset tunnistettiin kirjoituksiksi yli sata vuotta sitten sattumalta Pekingiläisessä apteekissa. Oraakkeli- ja kilpikonnan kirjoituksia voi nykykiinalainenkin melko vaivatta ymmärtää. Toinen aikakaudelta säilynyt kirjoitustyylä on pronssikirjoitukset. Lyhyitä tekstejä esiintyy lähinnä pronssissa uhriastioissa. Kiinnostavaa on se, että kiinan kielen ensimmäisen etymologisen sanakirjan *Shuowen xiezin* (121 jaa.) kirjoittaja Xu Shen (n. 58–147 jaa.) ei tiennyt oraakkeli- ja pronssiesinekirjoitusten olemassaolosta. Fu Haon hautakammio teki minuun suuren vaikutuksen. Haudasta löydetty upea esineistö kertoo alueella kukoistaneesta korkeakulttuurista. Fu Haota pidetään keisari Wu Dingin rakkaimpana jalkavaimona (noin 60 vaimoa), ansiokkaana kenraalina ja taloudellisesti riippumattomana. Hänen hallussaan oli esimerkiksi 6000 jade-esinettä. Fu Hao mainitaan monissa ennustusluissa.

Kiinan kielen kirjoituksen kehitystä esittelevässä kansallismuseossa vierailimme yhden päivän. Museorakennuksen arkkitehtuuri heijasteli pronssiesineiden dekoratiivisia piirteitä. Ulkovuoraus häikäisi silmiä. Museon näyttelyt esittelivät kattavasti kiinan kielen kirjoitustyylit sekä kirjoituksen kehitystä neoliittiseltä ajalta vuoteen 1995, jolloin kiinan kieltä kirjoitettiin jo digitaalisesti. Myös Kiinan vähemmistökielten kirjoitukset

olivat hyvin esillä, samoin sinettitaiteen kehitysvaiheet Shang-dynastiasta alkaen.

Iltapäivällä 14.6. jätimme unohtumattoman Anyangin ja matkustimme bussilla yli Keltaisenjoen Zhengzhoun lentoasemalle, josta teimme lyhyen taksimatkan Zhengzhoun uudelle tehdasalueelle, missä työskentelee miljoona nuorta kiinalaista. Poistuimme taksista lyhyeksi aikaa Applen tehtaan portilla. Tehtaan 30 000 työntekijää valmistivat puhelimia. Taksi ei odottanut pidempään, sillä ihmismassat saattoivat syöksyä porteista milloin tahansa työvuoron vaihtuessa, ja paluu lentoasemalle vaikeutuisi.

Toinen matkani Henaniin ja sieltä Pekingiin toteutui 19.9.–28.9.2015. Historiallisessa Kaifengissa vierailin kaksi päivää. Pohjoisen Song-dynastian (960–1127 jaa.) aikana, Kaifengin ollessa pääkaupunkina, eri taidemuodot kuten maalaustaide, kalligrafia, keramiikka ja teatteri kehittyivät ja yhdentyivät kiinalaisen kulttuurin hienostuneeksi kokonaisuudeksi. Keisari Huizong (1082–1135 jaa.) suosi taidetta, oli itsekkin maalari ja kalligrafi.

Matkalla Kaifengista Pekingiin vierailin toisen kerran Anyangissa Yin Xun arkeologisella alueella ja keisarien haudoilla Huan-joen pohjoispuolella sekä kiinalaisen kirjoituksen museossa. Keisarihaudoista oli avoinna Wu Dingin ensimmäisen vaimon hautakammio. Haudasta löydettyä, tunnetuinta pronssiastiaa (Si (Hou) Mu Shi) tarkastelin Kiinan kansallismuseossa. Sotavaunuja esittelevä halli oli myös avoinna.

Pekingissä Kiinan kansallismuseossa monet ajankohtaiset esillepanot valottivat nykykiinalaista kulttuuria esimerkiksi näyttely *Art and the War against Japanese Aggression*. Vierailin myös Kansallisessa taidemuseossa ja Pekingin 798-taidealueella. Renmingin yliopistossa tapasin taideosaston apulaisjohtaja Zheng Xiaohuanin sekä kalligrafian maisteri- ja jatko-opiskelijoita. Keskustelu professori Zhengin kanssa avasi joitakin kalligrafiakulttuuriin liittyviä ongelmia.

Wang Donglingin kotiseudulla Rudongissa vierailin 30.6.–5.7.2015. Wangin syntymäkaupunki Matang sijaitsee Keltaisen meren läheisyydessä Japania vastapäätä. Matkustin 4,5 tuntia bussilla Jangtsejoen pohjoispuolelle, Jiangsun provinssissa sijaitsevaan Nantongiin. Saastesumu hämärsi maisemaa. Nantongissa minua oli vastassa autonkuljettaja. Uudella, monikaistaisella tiellä Nantongista Rudongiin ei näkynyt montaakaan autoa. Asuminen Rudongissa viiden tähden hotellissa oli ilmaista, samoin ruokailu ja kuljetukset. Hyväntekijä jäi tuntemattomaksi.

Rudongissa tapasin useamman kerran New Visual Studion johtajaa, valokuvaaja Cheng Xujiangia. Cheng on seurannut tiiviisti Wang Donglingin uran kehitystä 80-luvulta lähtien ja hoitaa Wangin kuva-arkistoja. Sain käyttööni noin 1000 kuvaa Wangin näyttelyistä ja teoksista vuosilta 1968–2015. Taltioin keskustelujamme.

Matangissa vierailin Chengin kanssa. Tapasimme Wang Donglingin vanhimman veljen, sedän ja parhaan kouluajan ystävän. Vierailimme Wangin lapsuuden kodissa, 1800-luvun loppupuolella rakennetussa, valkoseinäisessä, pienessä rakennuksessa. Kivipäälysteisen

kujan varrella asui vanhuksia vaatimattomissa mutta viehättävissä olosuhteissa. Kävimme myös modernissa ja tyylikkäässä peruskoulussa. Suurikokoisen pääportin kivireunukseen oli kaiverrettu Wang Donglingin kirjoittama koulun nimi. Yritin hahmottaa Wangin kotiseudulle ominaisia piirteitä ja muita tekijöitä, jotka ovat saattaneet vaikuttaa Wangin taiteen taustalla ja hänen poikkeuksellisen persoonallisuutensa kehittymiseen lapsuudessa. Lisäksi minua kiinnosti kulttuurivallankumouksen merkitys Wangin nuoruusvuosien kalligrafiaan. Poikkesimme lopuksi Wangin suvun haudalla. Lounaalla nautimme mereneläviä, siannilkkajänteitä ja kirkasta viinaa.

Illalla taivas selkeni ja Rudongin yllä loisti täysikuu. Tunteita riepoi yhtä aikaa Kiinan muinaiset kulttuurit, 50 vuotta sitten alkanut kulttuurivallankumous ja nykykiinalainen elämänmeno. Viimeisenä päivänä ajoimme uudelle satama-alueelle Keltaisen meren rannalle. Kuusikaistaisen tien jokainen valaisinpylväs tuotti oman sähkönsä pienellä aurinkokennolla. Rantapenkereitä peitti valtavat jätekasat. Portilla seisoi korkea pystykivi, johon oli kaiverrettu Wangin Donglingin kirjoittama sataman nimi. Tutustuin vielä yhden päivän Nantongin museoiden esineistöihin, illalla nautin teatterista. Erityisesti jäi mieleeni kirjontataide ja ministeri Zhang Jianin (1853–1926) merkittävät saavutukset teollisuuden, koulutuksen, sosiaali- ja terveydenhuollon alueilla. Zhangin monien toimien lähtökohtana olivat länsimaiset ideat.

Keskikesällä yliopistojen sulkeuduttua tarkoitukseni oli matkustaa Pekingiin tekemään haastatteluja, mutta yllättäen jouduin rottainvaasion kohteeksi ja matkani peruuntui. Minun oli pysyteltävä Hangzhoussa lähes kaksi kuukautta rokotuksien vuoksi. Käytin tuon ajan pääasiassa tutkimusaineistojen hankintaan. Ostin vanhojen kirjojen nettikaupoista kirjallisuutta erityisesti vuosilta 1981–1999. Löysin jopa kutsukortin Wang Donglingin ensimmäisen yksityisnäyttelyn avajaisiin vuonna 1987. Kirjallisuutta kertyi yhteensä 250 kg sisältäen Kiinan Taideakatemian opiskelu- ja vierailuaikoina hankittu kirjallisuus. Järjestelin kirjalähetyksen Suomeen. Lisäksi tapasin Wang Donglingiä useita kertoja, ja osallistuin muutamien näyttelyjen avajaisiin.

Syyskuussa haastattelin myyntipäällikkö Song Songia Hangzhoussa. Song on kiinalaisten taidetarvikkeiden asiantuntija ja Wang Donglingin käyttämien materiaalien pitkäaikainen hankkija. Hän on seurannut läheltä Wangin taiteen kehitystä monien vuosien ajan. Haastattelin myös professori Bai Ditä, joka on syvällisesti perehtynyt kiinalaisen kalligrafian teoriaan, erityisesti tyhjään tilan merkitykseen. Lisäksi haastattelin professori Han Tianyongia. Hän on oraakkeli- ja pronssikirjoitusten asiantuntija sekä tutkimusinstituutin johtaja. Molemmat professorit ovat myös nykykalligrafiataiteeseen perehtyneitä ja siten kiinnostavia tutkimukseni kannalta. Viimeisenä haastattelin tutkimuskohdettani Wang Donglingiä. Olin sopinut vielä yhden haastattelun Shanghaihin ennen paluumatkaani 22.10.2015, mutta haastateltava olikin matkustanut toisaalle Kiinaan.

Aamusumuisessa Shanghaissa hotellin johtaja saattoi minut Pudongin lentokentälle.